

Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Sebepleri*

Hülya Çermik**, Birsen Doğan*** ve Abdurrahman Şahin****

Özet

Bu betimsel çalışmada, öğretmen adaylarının mesleği tercih sebeplerini ve öğretmen yetiştirme süreci sonunda adayların mevcut tercih sebeplerinde önemli bir değişim olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği programının son sınıfına kayıtlı 157 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler, kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi, frekans ve yüzde istatistikleriyle çözümlenmiştir. Bulgular, mesleğe girişte baskın olma durumuna göre *çıkarcı, dışsal, içsel* ve *özgeci* etkenlerin etkisini ortaya koyarken; mezuniyet aşamasında *dışsal* etkenlerin etkisinin azaldığını, buna karşın *içsel* ve *özgeci* etkenlerin arttığını göstermektedir. Ayrıca cinsiyetin öğretmenlik mesleğini tercih etmede önemli bir etken olduğu da görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik mesleği, sınıf öğretmenliği, öğretmen yetiştirme, cinsiyet

Prospective Elementary Classroom Teachers' Motives for Selecting Teaching Profession

Abstract

This descriptive study is conducted to identify the factors influencing prospective teachers' career choices and to reveal if their career choice perceptions change at the end of a teacher education program. Participants were 157 prospective teachers from Pamukkale University, Faculty of Education, the Primary School Teaching Program (1-5) in the Department of Elementary Education. The data were gathered through using a questionnaire including close- and open-ended questions formed by the researchers. The gathered data were analyzed by employing the techniques of content analysis, frequency, and percentage. Findings demonstrate that *mercenary, extrinsic, intrinsic* and *altruistic* factors underlie prospective classroom teachers' career choices; however, the rate of *intrinsic* and *altruistic* motives increases at graduation. Gender also plays an important role for the career choice of classroom teachers.

Key Words: Teaching profession, classroom teaching, teacher education, gender

* Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi ve EPÖDER işbirliği ile 13-15 Mayıs 2010 tarihinde gerçekleştirilen 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Denizli. e-posta: hcermek@pau.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Denizli. e-posta: bdogan@pau.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Denizli. e-posta: asahin@pau.edu.tr

Giriş

Öğretmenlik mesleği kuşkusuz temel ve kapsayıcı özelliği olan bir meslektir. Öğretmenler, her meslek grubundan insanın yetiştirilmesinde rol aldığı gibi bir ülkenin kalkınması, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanması, bireylerin sosyalleşmesi, toplumsal hayata hazırlanması, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara kazandırılması ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesini sağlamada da etkindir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Bu yüzden eleştirel pedagogların, öğretmeni bir "aydın" (Giroux, 1988) ya da bir "kültür çalışanı" (Freire, 1998) olarak nitelermeleri tesadüf değildir. Öğretmenlik mesleğinin bu önemli konumu, öğretmen olmak amacıyla eğitim fakültelerini tercih eden öğrencilerin bu tercihlerinin sebeplerini incelemeyi, sürekli bir çaba olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Araştırmalar, meslek tercihlerinin ağırlıklı olarak ekonomik etkenlere dayandığına, dolayısıyla kişilerin meslek tercihlerinin, gerçek ilgilerinden farklılaştığına işaret etmektedir (Behymer ve Cockriel, 2005; Kniveton, 2004). Öğretmenlik mesleği için de durum farklı değildir, çünkü yapılan araştırmalar (Bastick, 2000; Boz ve Boz, 2008; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1998) öğretmenlik mesleğini tercihte dışsal faktörlerin oynadığı role dikkatleri çekmektedir. Önceki çalışmaların bulguları (Bastick, 2000; Boz ve Boz, 2008; Brown, 1992; Chuene, Lubben ve Newson, 1999; Kyriacou ve Coulthard, 2000; Saban, 2003), öğretmen adaylarının meslek tercihlerinin başlıca üç temel kategorideki etkenlere dayalı olarak şekillendiğine işaret etmektedir. Bunlar (1) özgeci gerekçeler (özveriye dayalı); insanlara hizmet etme arzusu, topluma faydalı olma isteği, ülkeye hizmet etme vb., (2) içsel gerekçeler; mesleği sevmek, çocukları sevmek, insanları sevmek, ilgi duymak, yetenekli olduğunu düşünmek vb. ve (3) dışsal gerekçeler; iş garantisi, uzun tatil, sosyal güvence, atanma koşulları vb. olarak ifade edilmiştir. Mesleği tercih gerekçeleri, toplumların birbirinden farklı olan sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarından dolayı da değişkenlik göstermektedir. Örneğin, Papanastasiou ve Papanastasiou (1997) tarafından ABD ve Kıbrıs'ta ilköğretim öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen

bir çalışma; ABD'de içsel, Kıbrıs'ta ise dışsal etkenlerin en güçlü tercih sebebi olarak ifade edildiğini göstermiştir. Genel olarak gelişmiş ve refah düzeyi yüksek olan toplumlarda içsel veya özgeci, henüz gelişmekte olan toplumlarda ise dışsal tercih sebeplerinin daha etkili olduğu görülmektedir (Bastick, 2000).

Papanastasiou ve Papanastasiou, (1998) tarafından Kıbrıs'ta gerçekleştirilen başka bir çalışmanın bulguları, en güçlü tercih sebebi olarak, dışsal bir etken olan mezuniyet sonrası çabuk atanmayı göstermiştir. Benzer şekilde Bastick (2000), Jamaikalı öğretmen adayları üzerinde dışsal etkenlerin birinci derecede önemli olduğunu, bunu özgeci ve içsel sebeplerin izlediğini saptamış; elde edilen bu bulguların, gelişmekte olan ülkelerdeki eğilimle uyum gösterdiğini dile getirmiştir. Boz ve Boz (2008) Ankara'da iki farklı üniversitede öğrenim gören orta öğretim kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih etme nedenlerini incelemişler ve dışsal nedenleri en güçlü belirleyici olarak saptarken, bunu içsel ve özveriden kaynaklanan nedenlerin takip ettiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte farklı bağlam ve zamanlarda yapılan diğer çalışmaların farklı sonuçlar verdikleri de bilinmektedir. Saban'ın (2003) yaptığı çalışma, özveri ve dışsal etkenlerin içsel etkenlerden daha baskın olduğuna işaret ederken; Özbek (2007) tarafından yapılan bir çalışma da, kişisel tercih ile ilgili etkenlerin, ekonomik ve sosyal etkenlere göre daha baskın olduğunu göstermiştir.

Ayrıca öğretmenliğin "kadın mesleği" olarak algılanması ve kadınlar tarafından daha çok tercih edilmesi birçok araştırmada dile getirilmiştir (Foster ve Newman, 2005; Johnston, McKeown ve McEwen, 1999; Saban, 2003; Smedley, 2007). Başta İngiltere olmak üzere yurt dışında yapılan birçok çalışmada bu durum, mesleğin "kadınsılaşması" olarak ifade edilmiştir. Kanada Ontario'da yapılan bir araştırmada, erkek ilköğretim öğretmenlerinin oranının onda birin bile altına düştüğü dile getirilmiştir (Parr, Gosse ve Allison, 2008). Dolayısıyla öğretmen yetiştirme programına katılan erkeklerin kendilerini kadınlara ait bir alana girmiş veya kadınlar tarafından

olumsuz anlamda etiketlenmiş olarak algılamalarıyla ortaya çıkan psikolojik baskı, araştırma sonuçlarına yansımıştır (Mulholland ve Hansen, 2003). Ülkemizde yapılan çalışmalar (Saban, 2003; Şahin, Çokadar ve Uşak, 2008) sınıf öğretmeni adaylarının yaklaşık üçte ikisinin kadınlardan oluştuğunu göstermektedir. Saban'ın (2003) çalışması, mesleğin kişiliklerine uygun olduğunu düşünme açısından kadınların puanlarının erkeklerin puanlarından anlamlı derecede farklı (daha yüksek) olduğunu ve meslek tercihinde kadınların erkeklere göre özgeci ve içsel gerekçelere daha çok dayandıklarını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Johnston ve diğerleri (1999) tarafından İngiltere'de yapılan bir çalışma; öğretmenlik mesleğini tercihte kadınların içsel, erkeklerin ise dışsal faktörlerden daha çok etkilendiğini; "çocuklarla çalışma" ve "maaş faktörü" açısından erkeklerle kadınlar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, kadınlar çocuklarla çalışmayı erkeklere göre daha çok önemserken, erkekler maaş faktörünü kadınlara göre daha çok önemsemişlerdir. Avustralya'da, erkekleri öğretmenlik mesleğini seçmeye yönelten faktörleri incelemeyi amaçlayan bir çalışma (Mulholland ve Hansen, 2003), katılımcıların iyi bir çalışma ortamına sahip olmak koşuluyla öğretmenlik mesleğinin tercih edilebileceğini düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Araştırmada erkekler için ebeveynlerin, öğretmenlik mesleğini tercih etmede önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Kişilerin tercihlerinin öğretmen yetiştirme programında nasıl bir değişime uğradığını inceleyen çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Sinclair (2008) tarafından yürütülen bir çalışma, öğretmen yetiştirme sürecinin ilk yılındaki dersler sayesinde mesleğe bağlılık ve motivasyonun kısmen değiştiğini göstermekle birlikte, okul deneyimi uygulamasının kişilerin mesleğe bağlılık ve motivasyonları üzerinde daha etkili bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğretmen yetiştirme süreci boyunca mevcut tercihlerin nasıl bir değişime uğradığını inceleyen çalışmalar açısından alan yazında bir boşluk vardır. Dolayısıyla mesleği tercih sebeplerinin programa girişte ve çıkıştaki durumunu incelemek öğretmen yetiştirme programına katılan öğrencilerin mesleğe

yönelik tutumları hakkında önemli bilgiler verirken diğer taraftan öğretmen yetiştirme sürecinin işleyişi, bu sürecin mesleğe yönelik tutumlar üzerindeki etkisi, mesleğe yeni başlayacak olan öğretmenlerin tutumu ve mesleğin durumuna yönelik önemli bilgiler sunabilir. Bu çalışmanın amacı, mezuniyet aşamasındaki öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak kendilerinin öğretmen yetiştirme programına giriş ve çıkıştaki meslek tercih sebeplerini incelemek, yeni bir şansa sahip olmaları durumunda mesleği yeniden tercih edip etmeyeceklerini ortaya çıkarmak ve cinsiyet ile sosyoekonomik düzey algısı bağlamında saptamalar yapmaktır.

Bu amaçla aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme sürecine giriş aşamasındaki meslek tercih sebepleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme sürecinden çıkış aşamasındaki meslek tercih sebepleri nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının mesleği seçmede yeni bir tercihte bulunma şansı olması durumunda eğilimleri ne olurdu?

Yöntem

Bu araştırma, verilerin kapalı-uçlu ve açık-uçlu soruları içeren bir anket yoluyla toplandığı betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışmalar, adından da anlaşılacağı gibi, üzerinde çalışılan olguya ilişkin özellikleri betimlemek amacıyla yürütülür (Borg, Gall ve Gall, 1993). Öğretmen adaylarının bazı kişisel bilgi ve eğilimlerini derlemek için kapalı uçlu sorular kullanılırken; öğretmenlik mesleğini tercih etme sebeplerini ve bu sebeplerdeki değişimi betimlemek için, açık uçlu sorular kullanılmıştır. Bu açık uçlu sorulara verilen cevaplardan elde edilen veriler, nitel veri çözümleme yolları kullanılarak temalara ayrıştırılmış; temalar ve diğer sorulara verilen cevaplar frekans ve yüzde değerleriyle sunulmuştur.

Araştırma Grubu

Bu çalışmada katılımcılar, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği programının son sınıfında öğrenim gören 157 gönüllü

öğretmen adaydır. Çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme sürecine girişteki ve süreçten çıkıştaki tercih sebeplerini saptamak amaçlandığı için son sınıflar katılımcı olarak seçilmiştir. Katılımcılar, üniversitedeki son dönemleri olan 2008–2009 öğretim yılının bahar dönemi sonunda, bütün derslerini tamamladıktan sonra anket formunu doldurmuşlardır. Söz konusu programın son sınıfında toplam 386 kişi yer almaktadır. Bunların 174'ü kadın ve 212'si erkek; 223'ü (93 kadın ve 130 erkek) normal öğretim programı ve 163'ü (81 kadın ve 82 erkek) de ikinci öğretim programına devam eden öğretmen adaylarıdır. Araştırmada yer alan katılımcıların ise 86'sı (% 54.8) erkek ve 71'i (% 45.2) kadınlardan; 99'u (%63.1) normal öğretim ve 58'i (% 36.9) de ikinci öğretim programında öğrenim gören adaylardan oluşmaktadır. Araştırmada yer alan katılımcıların farklı nitelikler açısından da temsil düzeyi dikkate alınmıştır. Bu tür örneklem seçiminin nitel araştırma alan yazındaki genel ifade şekli "amaçlı örneklem" olarak karşımıza çıkmaktadır (Berg, 1998; Patton, 1990). Amaçlı örnekleme yönteminde kişilerin nitelikleri bir ölçüt olarak alınır; grup içindeki farklılıkları yansıtacak ve belli nitelikteki kişilerin dâhil olmasını sağlayacak şekilde bir seçim yapılır (Berg, 1998). Üzerinde çalışılan grubun tüm ilgili niteliklerini yansıtmaya olasılığını yükseltmeyi amaçlayan "maksimum çeşitlilik" örnekleme yöntemi de (Patton, 1990), seçilen grubun eğilimlerini daha iyi anlamak için kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, araştırmacıların hazırladığı bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu anket formu iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların cinsiyeti, program türü, sosyoekonomik düzeyine yönelik algısı, üniversiteye yeniden başlama şansı olsaydı sınıf öğretmenliğini tercih edip etmeyeceği, eğer sınıf öğretmenliğini tercih etmeyecekse hangi bölümü tercih edeceği gibi kişisel bilgilerini kayıt altına almayı amaçlayan soruları içermektedir. Bu bölümdeki sorulara yanıt verebilmeleri için, katılımcıların verilenler içinden kendilerine uygun olanı işaretleyecekleri seçenekler ve yanıt yazacakları boşluk sunulmuştur. Anketin ikinci bölümünde ise katılımcılara iki adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Bu tür sorular sağladığı verilerin çözümlemesi açısından sorunlu

olsa da, katılımcılara gerçek düşüncelerini ifade etme fırsatı sunması açısından önemlidir (Babbie, 1992). Açık uçlu ilk soruda katılımcılardan, eğitim fakültesinde öğrenime başlamadan hemen önce öğretmenlik mesleğini tercih etme sebeplerini; ikinci soruda ise, öğretmenlik mesleğini mezuniyet aşamasında oldukları şu dönemde hangi sebeplerden dolayı tercih edeceklerini ifade eden beş nedeni yazmaları istenmiştir. Katılımcıların sorulara yanıt verebilmeleri için, her bir sorunun altında beş madde numarası verilmiş ve maddelere verilecek cevaplar için yeterli alan bırakılmıştır. Araştırmacılar dışında iki uzman da anket formunu görünüş geçerliği açısından gözden geçirerek öneriler sunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, 2008–2009 Öğretim Yılı Bahar dönemi sonunda toplanmıştır. Betimsel çalışmaların çoğunda veriler, katılımcıların kendi ifadelerine dayalı olarak elde edilir. Betimsel çalışmaların olası zayıf yanlarından biri; katılımcıların, araştırmacının duymak ya da bilmek istediğini düşündükleri mesajları verme eğilimi sergilemeleri olasılığıdır ki bu, elde edilen verilerin gerçeği yansıtmaya derecesini düşürür (Borg vd., 1993). Dolayısıyla verilerin geçerliğini yükseltmek için katılımcılarla güvene dayalı bir iletişim kurulmuş ve sadece gönüllü katılımcıların anket formunu yanıtlamaları sağlanmıştır. Anket formuna isim yazılmaması gerektiği vurgulanmış; ayrıca katılımcılara açık uçlu soruları yanıtlarken gerçek düşüncelerine dayalı ifadeleri yazmalarının, araştırma sonuçlarının geçerliği açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Her ne olursa olsun, katılımcılara kendi ifadelerinin notlarını ve mezuniyetlerini etkilemeyeceği ve toplanan verilerin herhangi bir kişi veya kuruma verilmeyeceği konusunda güvence verilmiştir. Anket formu bizzat araştırmacıların kendileri tarafından gönüllü katılımcılara dağıtılmış ve tamamlandıktan sonra toplanmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Veri toplama sürecinde, toplam 157 öğretmen adayı anket formu doldurmuştur. Öğretmen adaylarının ifadelerinde yer alan öğretmenlik mesleğini tercih etme sebeplerinin çözümleme ve yorumlanma süreci, aşağıdaki beş aşamada gerçekleştirilmiştir:

Kayıt Altına Alma Aşaması: Tüm katılımcıların doldurarak teslim ettikleri anket formları 1'den başlayarak 157'ye kadar numaralandırılmış, sonra her anket formunda dile getirilen ifadeler yeni dosyalara aktararak kayıt altına alınmıştır. Bu aşamada her iki soru için (öğretmen adaylarının programa girişteki ve mezuniyet aşamasındaki tercih sebeplerini ifade eden beşer gerekçe) anket numarası ile birlikte ayrı dosyalara yazılmıştır. Bazı katılımcılar bu sorulara beşten daha az gerekçe üretebilmişlerdir. Programa giriş aşaması için toplam 648 ve mezuniyet aşaması için toplam 553 adet gerekçe ifadesi elde edilmiştir. Bu fark, mezuniyet aşamasındaki katılımcı düşüncelerinin daha homojen bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmış olabilir.

Tekrar Eden İfadeleri Birleştirme Aşaması: Bu aşamada, her bir öğretmen adayının her bir soru için ifade etmiş olduğu sebepler tek tek okunup gözden geçirilerek, aynı anlama gelen ifadeler belirlenmiş ve bunlar tek bir ifade olarak ele alınmıştır. Örneğin, aynı katılımcı (51 numaralı anket formu) tarafından yazılmış olan "öğrencilerle birlikte olmak çok güzel" ve "küçük insanlarla birlikte çalışmak çok güzel" ifadeleri aynı anlama geldiği için tek bir ifade olarak ele alınmıştır. Bu tür ifadeler birleştirilmiş ve tek bir ifade olarak ele alınmıştır. Daha çok ikinci soruya verilen yanıtlar için yapılan bu birleştirme işleminden sonra, birinci soru için toplam 626 ve ikinci soru için 509 ifade elde edilmiştir.

Tema Oluşturma Aşaması: Her bir soru için ayrı ayrı olmak üzere elde edilen ifadeler "içerik analizi" tekniğiyle temalara ayrıştırılmıştır. İçerik analizi, elde edilen nitel veriler içinde tekrarlayan konu, sorun ve kavramların belirlenmesi, sayılması ve yorumlanması olarak ifade edilmektedir (Denzin ve Lincoln, 1998; Miles ve Huberman, 1994; Silverman, 2000). İçerik analizi tekniği farklı yer ve zamanda yer almış olan olay, olgu ve düşünceleri karşılaştırmak yoluyla belli eğilimleri saptamak için de uygundur (Babbie, 1992). Bu aşamada birinci ve ikinci araştırmacılar, her bir ifadeyi incelemişler ve belli bir kodla kodlamışlardır (örneğin, *kadınlar için uygun bir meslek olması, aile baskısı, çocuk sevgisi, mesleğin toplumda saygın bir yerinin olması*). Belli kodlar altında toplanan ifadeler, öğretmen adaylarının mesleği tercih sebepleri bakımından *çıkarcı*,

içsel, dışsal ve *özgeci* olmak üzere dört temel tema hâlinde ifade edilmiştir.

Güvenirlilik Çalışması Aşaması: Bu aşamada üçüncü araştırmacı elde edilen ifadelerin tamamını diğer araştırmacılarından bağımsız olarak belirlenen temalar içine atamıştır. Araştırmanın güvenirliliği $Güvenirlilik = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)$ formülü kullanılarak hesaplanmış; % 97 seviyesindeki uyumun, güvenirliliği sağladığı görülmüştür. Genellikle % 90'ın üzerindeki değerler yüksek düzeyde olarak görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Atama farklılıklarını gidermek amacıyla yapılan gözden geçirme süreci sonrasında, güvenirlilik katsayısı % 100 düzeyine çıkarılmıştır.

Verilerin Sunulması Aşaması: Elde edilen temalara göre ayrıştırılan veriler, her iki soru için ayrı ayrı olmak koşuluyla ve cinsiyet farklılıklarını yansıtacak şekilde tablolar halinde sunulmuştur. Daha sonra katılımcıların kişisel bilgileri, ek çözümlenmeler yapabilmek amacıyla SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına her bir anket formuna verilen sıra numarasına göre aktarılmıştır. Katılımcıların mesleği yeniden tercih edip etmeyeceklerini saptamayı amaçlayan soruyla elde edilen veriler, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey algısı bağlamında, frekans ve yüzde teknikleriyle çözümlenerek açıklanmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının (1) öğretmen yetiştirme programına başlamadan önce ve (2) mezuniyet aşamasında öğretmenlik mesleğini tercih sebeplerini ifade etmeleriyle elde edilen veriler çözümlenerek bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular her iki aşamada meslek tercihlerinin (a) *çıkarcı*, (b) *dışsal*, (c) *içsel* ve (d) *özgeci* etkenlere dayalı olarak şekillendiğini göstermektedir. Ancak elde edilen her bir temanın öğretmen yetiştirme programına giriş ve mezuniyet aşamasındaki oranı, öğretmen yetiştirme sürecinde yer alan değişim ve durağanlığa yönelik önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca (3) öğretmen adaylarının mesleği seçmede yeni bir tercihte bulunma şansı olması durumunda eğilimlerine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Aşağıda toplanan verilerden elde edilen bulgular ayrıntılarıyla sunulmuştur.

(1) Öğretmen Yetiştirme Sürecine Girişte Mesleği Tercih Sebepleri

Öğretmen yetiştirme programına girişte, katılımcıların meslek tercih sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde elde edilen bulgular, mevcut tercihlerin en fazla *çıkarcı* (% 30.83),

ikinci derecede *dışsal* (% 29.55), üçüncü derecede *içsel* (% 27.32) ve son olarak *özgeci* etkenlere (%12.30) dayalı olarak şekillendiği göstermektedir. Bulgular, öğretmenlik mesleğini tercih ederken erkeklerin *çıkarcı*, *dışsal* ve *özgeci*; kadınların ise *içsel* etkenlere daha çok dayandığını göstermektedir.

Tablo 1. Öğretmen Yetiştirme Sürecine Girişte Mesleği Tercih Sebepleri

	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
ÇIKARCI						
Devlet güvenceli iş olanağı vermesi	25	3.99	40	6.40	65	10.38
Düzenli bir maaşa sahip olma isteği	15	2.40	16	2.55	31	4.95
Mesleğin tatil olanaklarının fazla olması	11	1.75	16	2.55	27	4.31
Mesleğin çalışma koşullarının rahat oluşu	4	0.64	20	3.19	24	3.83
Kadınlar için uygun bir meslek olması	15	2.40	0	0	15	2.40
Bazı alanlara göre öğrenimin daha kolay olması	4	0.64	7	1.12	11	1.75
En azından bir işim olacak düşüncesi	5	0.80	3	0.48	8	1.28
Bir fakülte mezunu olma isteği	2	0.32	6	0.96	8	1.28
Mesleğin yüksek düzeyde stresli bir iş olmayışı	2	0.32	2	0.32	4	0.64
<i>Ara Toplam</i>	83	13.26	110	17.57	193	30.83
DIŞSAL						
ÖSS puanımın ancak bu bölüme yetmesi	29	4.63	27	4.31	56	8.95
Ailenin teşvik etmesi	24	3.83	24	3.83	48	7.66
Ailede en az bir öğretmenin olması	6	0.96	14	2.24	20	3.20
Aile baskısı	5	0.80	11	1.75	16	2.55
Toplumsal çevredeki yönlendirmeler	3	0.48	9	1.44	12	1.92
Karşılaşılan olumlu öğretmen modelleri	4	0.64	7	1.12	11	1.75
Mezun olunan lise türü	2	0.32	7	1.12	9	1.44
İlkokul öğretmenin örnek olması	3	0.48	5	0.80	8	1.28
İstemeyerek bu bölüme gelme	1	0.16	3	0.48	4	0.64
Ailede hiç öğretmen olmaması	1	0.16	0	0	1	0.16
<i>Ara Toplam</i>	78	12.46	107	17.09	185	29.55
İÇSEL						
İdealimdeki meslek olması	32	5.11	21	3.35	53	8.47
Çocuklara olan sevgim	32	5.11	20	3.19	52	8.31
Öğretmeye olan ilgim ve sevgim	12	1.92	14	2.24	26	4.15
Kişiliğime uygun bir meslek olması	15	2.40	10	1.60	25	3.99
İletişim becerimin güçlü olması	2	0.32	5	0.80	7	1.12
Kariyer yapma isteğim	1	0.16	5	0.80	6	0.96
Kitaplara olan ilgim ve sevgim	1	0.16	0	0	1	0.16
Kültürümü artırma arzum	0	0	1	0.16	1	0.16
<i>Ara Toplam</i>	95	15.18	76	12.14	171	27.32
ÖZGECİ						
Mesleğin toplumda saygın bir yerinin olması	14	2.24	28	4.47	42	6.71
Eğitim yoluyla topluma hizmet etme isteği	11	1.75	13	2.08	24	3.83
Öğretmenliğin "kutsal" bir meslek olması	3	0.48	4	0.64	7	1.12
Geleneksel öğretmenlerin yerini alma isteği	0	0	3	0.48	3	0.48
Topluma faydalı bir anne olabilme düşüncesi	1	0.16	0	0	1	0.16
<i>Ara Toplam</i>	29	4.63	48	7.67	77	12.30
GENEL TOPLAM	285	45.53	341	54.47	626	100.00

(2) Öğretmen Yetiştirme Sürecinde Mesleği Tercih Sebepleri

Öğretmen yetiştirme programından çıkışta, katılımcıların, mesleği tercih sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların mezuniyet aşamasındaki tercihlerinin en

fazla içsel (% 34.90), ikinci derecede çıkarıcı (% 31.37), üçüncü derecede özgeci (% 24.11) ve son olarak dışsal etkenlere (% 9.61) dayalı olarak şekillendiği göze çarpmaktadır. Mezuniyet aşamasında da erkek katılımcıların çıkarıcı, dışsal ve özgeci; kadın katılımcıların ise içsel sebeplere daha çok bağlı oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmen Yetiştirme Sürecinden Çıkışta Mesleği Tercih Gerekçeleri

	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
İÇSEL						
Çocuklara olan sevgim	32	6.28	29	5.69	61	11.96
İdealimdeki meslek olması	30	5.88	14	2.74	44	8.63
Öğretmeye olan ilgim ve sevgim	22	4.31	15	2.94	37	7.25
Kişiliğime uygun bir meslek olması	15	2.94	10	1.96	25	4.90
İletişim becerimin güçlü olması	4	0.78	5	0.98	9	1.76
Kitaplara olan ilgim ve sevgim	1	0.20	0	0	1	0.20
Kariyer yapma isteğim	1	0.20	0	0	1	0.20
<i>Ara Toplam</i>	<i>105</i>	<i>20.59</i>	<i>73</i>	<i>14.31</i>	<i>178</i>	<i>34.90</i>
ÇIKARCI						
Devlet güvenceli iş olanağı vermesi	10	1.96	28	5.49	38	7.45
Mesleğin tatil olanaklarının fazla olması	14	2.74	20	3.92	34	6.67
Düzenli bir maaşa sahip olma isteği	13	2.55	20	3.92	33	6.47
Mesleğin çalışma koşullarının rahat oluşu	12	2.35	9	1.76	21	4.12
En azından bir işim olacak düşüncesi	6	1.18	6	1.18	12	2.35
Kadınlar için uygun bir meslek olması	9	1.76	0	0	9	1.76
Mesleğin yüksek düzeyde stresli bir iş olmayışı	1	0.20	5	0.98	6	1.18
Bazı alanlara göre öğrenimin daha kolay olması	1	0.20	2	0.39	3	0.59
Bir fakülte mezunu olma isteği	0	0	2	0.39	2	0.39
Askerliği daha iyi koşullarda yapabilme isteği	0	0	2	0.39	2	0.39
<i>Ara Toplam</i>	<i>66</i>	<i>12.94</i>	<i>94</i>	<i>18.43</i>	<i>160</i>	<i>31.37</i>
ÖZGEÇİ						
Mesleğin toplumda saygın bir yerinin olması	24	4.70	27	5.29	51	10
Eğitim yoluyla topluma hizmet etme isteği	16	3.13	32	6.28	48	9.41
Öğretmenliğin “kutsal” bir meslek olması	3	0.59	4	0.78	7	1.37
Zor ama doyumu yüksek meslek olması	1	0.20	5	0.98	6	1.17
Yeni öğretmenlere olan toplumsal ihtiyaç	2	0.39	3	0.59	5	0.98
Yeniliğe açık meslek olması	3	0.59	0	0	3	0.59
Topluma faydalı bir anne olabilme düşüncesi	2	0.39	0	0	2	0.39
Mustafa Kemal’in başöğretmen olması	1	0.20	0	0	1	0.20
<i>Ara Toplam</i>	<i>52</i>	<i>10.19</i>	<i>71</i>	<i>13.92</i>	<i>123</i>	<i>24.11</i>
DIŞSAL						
Ailenin teşvik etmesi	12	2.35	12	2.35	24	4.71
Öğretmenlik uygulaması dersi izlenimlerim	2	0.39	6	1.18	8	1.57
Karşılaşılan olumlu öğretmen modelleri	3	0.59	3	0.59	6	1.18
ÖSS puanımın ancak bu bölüme yetmesi	4	0.78	1	0.20	5	0.98
İstemeyerek bu bölümde olmam	0	0	4	0.78	4	0.78
Meslek sayesinde edineceğim sosyal çevre	1	0.20	1	0.20	2	0.39
<i>Ara Toplam</i>	<i>22</i>	<i>4.31</i>	<i>27</i>	<i>5.30</i>	<i>49</i>	<i>9.61</i>
GENEL TOPLAM	245	48.04	265	51.96	510	100.00

(3) Mesleği seçmede yeni bir tercihte bulunma şansı olma durumundaki eğilim

Katılımcıların, yeniden bir şansları olsaydı sınıf öğretmenliğini seçip seçmeyecekleri sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen bulgular cinsiyet faktörü dikkate alınarak incelenmiş ve elde edilen veriler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, "Yeniden bir şansa sahip olsaydınız sınıf öğretmenliğini tercih eder miydiniz?" sorusuna sınıf öğretmenliğini tekrar tercih etmeyeceklerini söyleyenlerin yarıya yaklaşması dikkat çekmekle birlikte,

bulgular kadın katılımcıların mesleğe daha bağlı bir görüntü çizdiğini göstermektedir. Toplam 71 kadın adayın sadece 15'ine (% 21) karşılık, 86 erkek adayın 48'i (% 56) mesleği tekrar tercih etmeyeceğini dile getirmiştir.

Katılımcıların, yeniden bir şansları olsaydı sınıf öğretmenliğini seçip seçmeyecekleri sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen bulgular sosyoekonomik düzey faktörü dikkate alınarak incelenmiş ve elde edilen veriler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 3. Mesleği yeniden tercih etmede cinsiyet faktörü

Yeniden bir şansa sahip olsaydınız sınıf öğretmenliğini tercih eder miydiniz?			
Cinsiyet	Evet	Hayır	Toplam
Kadın	56 (%35.7)	15 (% 9.5)	71 (% 45.2)
Erkek	38 (% 24.2)	48 (%30.6)	86 (%54.8)
Toplam	94 (%59.9)	63 (%40.1)	157 (%100.0)

Tablo 4. Mesleği yeniden tercih etmede sosyoekonomik düzey faktörü

Yeniden bir şansa sahip olsaydınız sınıf öğretmenliğini tercih eder miydiniz?			
Sosyoekonomik düzey algısı	Evet	Hayır	Toplam
Çok düşük	4 (%2.6)	3 (%1.9)	7 (%4.5)
Düşük	11 (%7.0)	2 (%1.3)	13(%8.3)
Orta	69 (%44.0)	48 (30.6)	117 (%74.5)
Yüksek	9 (%5.7)	9 (%5.7)	18 (%11.5)
Çok yüksek	1 (%0.6)	1(%0.6)	2 (%1.2)
Toplam	94 (%59.9)	63 (40.1)	157 (100.0)

Tablo 4 incelendiğinde, "Yeniden bir şansa sahip olsaydınız sınıf öğretmenliğini tercih eder miydiniz?" sorusuna yönelik olarak katılımcıların tercihlerinin sosyoekonomik düzey ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Kendini "çok düşük", "düşük" ve "orta" sosyoekonomik düzey içinde görenlerin yarıdan daha fazlası mesleğe daha bağlı bir görüntü çizerken; "yüksek" ve "çok yüksek" sosyoekonomik tabaka içinde olduğunu düşünenlerde mesleği tekrar tercih etme oranı diğer gruplara göre daha düşüktür.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörleri incelemek, mevcut algıların öğretmen yetiştirme süreci sonunda önemli bir değişime uğrayıp uğramadığını saptamak

ve meslek tercihlerinin bazı değişkenlerle olan ilişkisini sorgulamak amaçlarına yönelik olarak yürütülmüştür. Öğretmenlik mesleğinin çıkarıcı, dışsal, içsel ve özgeci gerekçelerden dolayı tercih edildiğini; öğretmen yetiştirme süreci sonunda içsel sebeplerin daha çok tercih edilmesi gibi bazı olumlu değişimlerin yer aldığını; cinsiyetin ve kişinin kendi sosyoekonomik düzeyine yönelik algısının, meslek tercihleri açısından belirleyici olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular aşağıdaki noktalara dikkatleri çekmektedir.

İlk olarak, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih gerekçelerinin çok boyutlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Sinclair'in (2008) ifadesinde yer alan çekiciliğin ve cazibenin öğretimde değil, daha çok mesleğin sağlayacağı fırsatlarda olduğu göze

çarpmaktadır. Hâlbuki Sinclair'ın Avustralya bağlamındaki bulgularında, çekiciliğin *dışsal* etkenlerden daha çok *içsel* etkenlerde yattığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular, meslek tercihleri üzerinde çıkarıcı ve *dışsal* etkenlerin, *içsel* ve özgeci etkenlere göre daha baskın olduğunu göstermiştir. Öğretmenlik mesleği, ağırlıklı olarak kişinin çıkar beklentilerine (demokratik toplumlarda kişisel haklardan olan) ya da kendi dışındaki etkenlere dayalı olarak tercih edilmektedir. Bu bulgular, önceki çalışmaların işaret ettiği, meslek tercihlerinin ekonomik (Behymer ve Cockriel, 2005; Kniveton, 2004) veya dışsal etkenler (Bastick, 2000; Boz ve Boz, 2008; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1998; Saban, 2003) tarafından yönlendirildiği gerçeğiyle örtüşmekte; öğretmenlik mesleğini terk edenlerin oranının niçin yüksek olduğuna (Erden, 2008) da ışık tutmaktadır. Kısacası tercihlerini çıkarılara ve dışsal sebeplere dayalı olarak oluşturanların, mesleği bir "emniyet supabı" olarak görmeleri; daha iyi fırsatlar sunan bir başka iş bulduklarında, mesleği terk etmeleri kolaydır. Ayrıca mevcut ekonomik yapı ve gelişmişlik düzeyinin meslek tercihleri üzerindeki rolü gözden kaçırılmamalıdır. Önceki (Bastick, 2000; Papanastasiou ve Papanastasiou, 1997, 1998) ve mevcut çalışmanın bulgularının işaret ettiğine göre, az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlarda, dışsal motivasyon kaynakları, içsel olanlara göre meslek tercihinde daha güçlü bir belirleyicidir. O zaman öğretmen yetiştirme sürecinde bilişsel öğrenmeler kadar, duyuşsal öğrenmeleri destekleyen ve mesleğin özgeci yönüne vurgu yapan etkinliklere de gereksinim vardır. Diğer taraftan da mevcut tutumları yıpratmadan, adayların yanlış algıları daha tutarlı algılara dönüştürülmelidir; çünkü adaylar öğretmenlik mesleğinin çalışma koşullarının "rahat ve az stresli olduğu" gibi bazı yanlış algılar beslemektedirler. Hâlbuki öğretmenlik mesleğinin en stresli meslekler arasında olduğu uzun zamandır bilinmekte (Ellison, 1990) ve bazı çalışmalarda katılımcılar, öğretmenliği zor ve stresli bir meslek olarak görmektedirler (Richardson ve Watt, 2006; Thornton, Bricheno ve Reid, 2002).

İkinci olarak, öğretmen yetiştirme süreci sonunda elde edilen bulgular, algılardaki değişime ve durağanlığa yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. *Çıkarıcı* kategorisindeki

tercih gerekçelerinin değişime dirençli bir yapı gösterdiği, adayların kişisel beklenti ve çıkarlarından taviz vermedikleri görülmektedir. Bu durum, 2009 küresel krizinin ve dolayısıyla % 15'lere tırmanan işsizlik oranının (Alptekin, 2009), çoğu düşük gelir gruplarından gelen katılımcılar üzerinde oluşturduğu kaygıya da bağlanabilir. Bazı katılımcıların ise yaklaşan askerlik görevinde öğretmenliğin sağlayacağı kolaylıkları düşünmeye başladıkları göze çarpmaktadır. Buna rağmen, mezuniyet aşamasında dışsal etkenlerin büyük ölçüde önemini yitirdiği görülmektedir. Bunun başlıca birkaç sebebi olabilir. Birincisi, yaşa ve deneyime dayalı olarak adayların daha özerk bir şekilde meslek tercihlerini ele aldıkları düşünülebilir. İkincisi, "mezun olunan lise türü" ve "ÖSS puanının ancak mevcut bölüme yetmesi" gibi bazı sebeplerin, mezuniyet aşamasında artık hesaba katılmayışı dışsal kategorideki tercihleri etkilemiş olabilir. Ek olarak, öğretmen yetiştirme sürecinin olumlu bir etkisi olduğu düşünülebilir; çünkü meslek derslerinin ve öğretmenlik uygulaması sürecinin, mesleği tercihe yönelik algılar üzerinde olumlu etkisi olduğu bilinmektedir (Sinclair, 2008). Bazı katılımcıların dışsal etkenler içinde öğretmenlik uygulaması sürecini dile getirmeleri bu açıdan anlamlıdır. Öğretmen yetiştirme sürecinin olumlu etkisi, mezuniyet aşamasında içsel ve özgeci sebeplerdeki artış dikkate alındığında, daha da belirgin olmaktadır. Açıkçası mezun olacak adaylar, öğretmen yetiştirme programına girişteki düşüncelerinden farklı olarak, meslek tercihlerinde en çok içsel gerekçeleri dile getirmektedirler. Ancak bunlara rağmen, katılımcıların mezuniyet aşamasında mesleğe bakışları bazı önemli sorunlara da işaret etmektedir. Bulgular, ailenin ve toplumun adayların meslek tercihleri üzerinde öğretmenlerden daha etkili olduğunu gösteren bir çalışmanın (Kniveton, 2004) bulgularını doğrular niteliktedir. Ayrıca adayların yarıya yaklaşan bir kısmının "yeniden bir şansları olsa" sınıf öğretmenliğini tekrar seçmeyeceklerini ifade etmeleri, mesleğe bağlılıkta halen sorunlar yaşadıklarını göstermektedir.

Üçüncü olarak, elde edilen bulgular cinsiyet faktörü ve sosyoekonomik statü açısından önemli ayrıntılara dikkatleri çekmektedir. Öğretmenliğin, özellikle gelişmiş toplumlarda,

“kadın mesleği” haline geldiğini işaret eden birçok çalışmaya karşın (Foster ve Newman, 2005; Johnston vd., 1999; Mulholland ve Hansen, 2003; Parr vd., 2008; Smedley, 2007), ülkemizde erkeklerin de kadın adaylara yaklaşan oranlarda sınıf öğretmenliğini tercih ettikleri bilinmektedir. Sınıf öğretmenliği programlarında erkek adayların oranı kısmen düşük olmakla birlikte (Saban, 2003; Şahin vd., 2008), araştırmaya katılan grupta istisnai bir durum olarak erkek katılımcıların oranı kadınlara göre yarıdan fazladır. Buna rağmen bulgular, kadınlar arasında “kadın mesleği” algısının var olduğunu göstermektedir. Erkeklerin mesleği “yeniden tercih etmeme” eğilimlerinin kadınlara göre daha fazla olması, erkekler arasında da benzer bir algının var olduğunu düşündürmektedir. Eğer gerçekten böyle bir algı varsa, bu algı toplumsal baskı (Foster ve Newman, 2005; Mulholland ve Hansen, 2003; Smedley, 2007) ve dolayısıyla erkekler üzerinde oluşan bir psikolojik etki (benlik yarası) (Foster ve Newman, 2005) ile ilişkili olabilir. Ayrıca öğretmen yetiştirme programına girişte ve çıkışta erkek katılımcıların çıkarıcı ve *dışsal* etkenleri kadın katılımcılara göre daha çok tercih etmeleri, bu baskı ve algıyla ilişkili olabilir. Belki kadın katılımcılar öğretmenliği “kadın mesleği” olarak gördükleri için, meslek tercihlerinde her iki aşamada da *içsel* sebeplere daha çok bağlı kalmaktadırlar. Bu bulgular, erkeklerin *dışsal* ve kadınların *içsel* gerekçelerle öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini gösteren çalışmaların (Johnston vd., 1999; Saban, 2003) bulgularıyla örtüşmektedir. Bulgular, ayrıca sosyoekonomik düzeyin meslek tercihlerinde

oynadığı role de dikkatleri çekmektedir. Katılımcıların çoğunun kendini yüksek sosyoekonomik düzeylerde görmeyişi, önceki araştırmaları (Saban, 2003; Şahin vd., 2008) doğrularken; bulgular, mesleğe bağlılığın üst sosyoekonomik düzeylerde daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının mesleği tercih sebeplerinin altında çıkarıcı, *dışsal*, *içsel* ve özgeci etkenler yatsa da; çıkarıcı etkenlerin diğerlerine göre değişime daha dirençli bir yapıda olduğu görülmektedir. Öğretmen yetiştirme süreci sonunda *içsel* ve özgeci sebepler daha çok tercih edilmekle birlikte; “mesleği yeniden seçmezdim” diyenlerin (özellikle erkekler arasındaki) oranı, “kadın mesleği” algısının yaygın olduğu izlenimi oluşturmaktadır. Erkek adayların mesleğe yönelik mevcut tutumlarının daha düşük olduğu da (Çapri ve Çelikkaleli, 2008) göz önüne alınırsa, öğretmen yetiştirme sürecinde tutumları ve inançları derinden etkileyecek yolların (eylem araştırması gibi) daha sıklıkla işe koşulması gereği ortaya çıkmaktadır. Öğretmen yetiştirme programları adayların yanlış algılarını (*kolay meslek, kadın mesleği* gibi) incelemeli ve daha tutarlı algılara dönüştürmeli; politikacı ve eğitim yöneticileri de mesleğin sunduğu fırsatları korumalı ve geliştirmelidirler. Yapılacak çalışmalar, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, kendi meslek tercihlerine yönelik düşüncelerinin nasıl değiştiğini ve geliştiğini inceleyerek, öğretmenlik mesleğine ve öğretmen yetiştirme sürecine yönelik önemli katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, E. (Haziran 2009). Küresel krizin Türkiye ekonomisi ile sanayisine yansımaları ve dipten en az zararlı çıkış yolları. *AR&GE Bülten*. İzmir Sanayi Odası.
- Babbie, E. (1992). *The practice of social research*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- Bastick, T. (2000). Why teacher trainees choose the teaching profession? Comparing trainees in metropolitan and developing countries. *International Review of Education*, 46(3/4), 343-349.
- Behymer, J., & Cockriel, I. W. (1988). Career choice conflict. *Journal of Career Development*, 15(2), 134-140.
- Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for the social sciences*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Borg, W. R., Gall, J. P., & Gall, M. D. (1993). *Applying educational research: A practical guide*. White Plains, NY: Longman.
- Boz, Y., & Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.

- Brown, M. M. (1992) Caribbean first-year teachers' reasons for choosing teaching as a career. *Journal of Education for Teaching*, 18(2), 185-195.
- Chuene, K., Lubben, F. & Newson, G. (1999) The views of pre-service and novice teachers on mathematics teaching in South Africa related to their educational experience. *Educational Research*, 41, 23-34.
- Çapri, B. & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 33-53.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ellison, L. (1990). Managing stress in schools. B. Davies., L. Ellison., A. Osborne., & C. West-Burnham. (Eds.). *Education Management for the 1990s*. London: Pitman.
- Erden, M. (2008). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Foster, T. & Newman, E. (2005). Just a knock back? Identity bruising on their route to becoming a male primary school teacher. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 11(4), 341-358.
- Freire, P. (1998). *Teachers as cultural workers: Letters to those who dare to teach*. Colorado: Westview Pres.
- Giroux, H. A. (1988). *Teachers as intellectuals. Toward a critical pedagogy of learning*. New York, NY: Bergin & Garvey.
- Johnston, J., McKeown, E., & McEwen, A. (1999). Choosing primary teaching as a career: The perspectives of males and females in training. *Journal of Education for Teaching*, 25(1), 55-64.
- Kniveton, B. H. (2004). The influences and motivations on which students base their choice of career. *Research in Education*, 72, 47-57.
- Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' views of teaching as a career choice. *Journal of Education for Teaching*, 26(2), 117-126.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mulholland, J. & Hansen, P. (2003). Men who become primary school teachers: An early portrait. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 31(3), 213-224.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 145-160.
- Papanastasiou, C., & Papanastasiou, E. (1997). Factors that influence students to become teachers. *Educational Research and Evaluation*, 3(4), 305-316.
- Papanastasiou, C., & Papanastasiou, E. (1998). What influences students to choose the elementary education major: The case of Cyprus. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 3, 35-45.
- Parr, M., Gosse, Douglas, & Allison, J. (2008). The professional journey of male primary teachers: Experiences and perceptions of entering into a "sacred female space". *The International Journal of Diversity in Organisations, Communities and Nations*, 7(6), 257-265.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Newbury Park, CA: SAGE.
- Richardson, P. W. & Watt, H. M. G. (2006). Who chooses teaching and why? Profiling characteristics and motivations across three Australian universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27-56.
- Saban, A. (2003). A Turkish profile of prospective elementary school teachers and their views of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 19, 829-846.
- Silverman, D. (2000). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36(2), 79-104.
- Smedley, S. (2007). Learning to be a primary school teacher: reading one man's story. *Gender and Education*, 19(3), 369-385.
- Şahin, A., Çokadar, H., & Uşak, M. (2008). *Context, process and change: The status of prospective teachers' perception of teaching process*. *Essays in Education*, 23, 129-141.
- Thornton, M., Bricheno, P., & Reid, I. (2002). Students' reasons for wanting to teach in primary school. *Research in Education*, 67, 33-43.

Summary

Introduction

Studies focusing on teaching career choice decisions reveal that prospective teachers choose teaching profession because of some intrinsic, extrinsic, and altruistic factors. Hence most of the extrinsic motives lead disinterested individuals into teaching profession and this obviously results with a low student motivation in teacher education programs. Some studies point out that extrinsic factors play a greater role in making career choice decisions in developing or underdeveloped societies while intrinsic and altruistic factors are more effective on the decisions of people living in a developed society. The belief that teaching profession belongs to women also have a strong impact on young people's career choice decisions. This study is conducted to identify the factors influencing prospective teachers' career choices and to reveal if their career choice perceptions change at their graduation from a teacher education program.

Methodology

This is a descriptive study conducted with a qualitative basis. Participants were 157 graduating (fourth year) prospective teachers from Pamukkale University, Faculty of Education, the Primary School Teaching Program (1-5) in the Department of Elementary Education. The data were gathered through using a questionnaire including close- and open-ended questions formed by the researchers. Close-ended questions were asked to gather participants' background characteristics. Open-ended questions were asked participants to write five important reasons for their teaching career choice, as being separately for their entrance to and graduation from the program. The gathered data were analyzed by employing the techniques of content analysis, frequency, and percentage.

Findings

Findings demonstrate the following key points. *Mercenary* (30.83%), *extrinsic* (29.55%), *intrinsic* (27.32%), and *altruistic* (12.30%) factors have impact on prospective classroom teachers' entrance to a teacher education program. It is obvious that the *extrinsic* factors are the strongest one of all four. However, the

rate of *intrinsic* and *altruistic* motives increases at graduation. Participants' career choices depend on *intrinsic* (34.90%), *mercenary* (31.37%), *altruistic* (24.11%), and *extrinsic* factors (9.61%) at graduation from the program. Findings draw attention to a positive change occurring in a teacher education program. Findings also demonstrate the key role of gender for teaching career choices. In fact, only 44.19 percent of males stated that they would prefer teaching profession if they had a new chance while 78.87 percent of females stated that they would choose teaching profession again.

Discussion

Findings in this study draw attention to the following key points. First, mercenary and extrinsic factors play a central role in teaching career choice. This can be related to a high unemployment rate and the global economic crisis of the 2009. Despite this, participants depended on the intrinsic factors the most at graduation. This can be attributed to the process of teacher education. Second, the impact of mercenary factors is resistant to change over time. This demonstrates that career choice of prospective teachers strongly connected to what a career offers to them. Third, females exhibit more devotion to the profession than the males do, though rate of males in teacher education programs is fairly high. Findings point out a need to provide experiences developing attitudes towards teaching profession.